

Pollenanalitikai vizsgálatok – a talajtan segítőjeként

Medzihradszky Zsófia
MTM Növénytár

A pollenvizsgálatokat – első gondolatként – általában a vegetációtörténet rekonstruálására, régészeti lelőhelyek esetében a hajdani természeti környezet, elsősorban a növénytakaró megrajzolására, illetve a jellemző természetű növények és a gyomnövény társulások meghatározására szokták használni. Bár valóban ez a fő profilja, de az adatok továbbértelmezése a talajtani vizsgálatok szempontjából is hasznos lehet.

A palinológia értelemszerűen mindig elsősorban a növényzetet vizsgálja, de a növényzetből hajdani talajképződési körülményekre (hőmérséklet, csapadék, víztartalom, kémhatás) is következtetni lehet. A felhasználási lehetőségek természetesen talajtani vonatkozásban is többfélék lehetnek. A különböző kutatási területeket saját vizsgálatok vagy irodalmi adatok alapján mutatjuk be.

1. fosszilis talajok

Elsősorban a pleisztocén idejére (régészeti kronológia szerint a paleolitikum időszaka), ott is az utolsó eljegesedés, a MIS 2–4 (Weichsel/Würm glaciális) időszakára datálható löszfelhalmozódások, illetve a melegebb és csapadékosabb fázisokban történő talajképződések körülményeire utal.

2. talajok régészeti lelőhelyeken

A régészeti lelőhely alapját képező üledékrétegek keletkezése, illetve a lelőhely életében történő talajképződés körülményeire, továbbá a talajok emberi hatásra történő változásaira adhat adatokat. (Az állattenyésztés és a földművelés más-más növénytársulást eredményez, így a gyomnövények pollenjéből az eredeti földhasználati mód rekonstruálható)

3. holocénkori eltemetett talajok

Főleg halomsírok esetében találkozhatunk azzal a jelenséggel, hogy az eredeti talajréteget annak teljes vagy részleges bolygatása nélkül régészeti módszerekkel meghatározható „időpontban” eltemetik, majd a halmon idővel új talajréteg képződik. Az eltemetett talajrétegben megőrződött pollenanyag a halom építésének időpontjában uralkodó növényzetre és klímára utalhat.

4. épületek, régészeti objektumok környékének pollenanalitikai vizsgálata

Egyes régészeti objektumok esetében olyan speciális talaj/üledékrétegeket lehet megfigyelni, amelynek az objektummal való viszonya a lelőhely életében történő klimatikus eseményekre, vízszintváltozásban, de akár vízrajzban is bekövetkezett változásokra utalhat. A pollenösszlet sok esetben a keletkezés körülményeire adhat magyarázatot.

Nemzetközi kutatások során mindennapos a pollenanalízis használata a régészeti korszakok pontosabb megismerése érdekében. Szerencsére úgy tűnik, Magyarországon is öröndetesen szaporodik az ilyen típusú vizsgálatok iránti igény, viszont ennek, a további felhasználhatóság érdekében a jelenleginél nagyobb előzetes tervezést és pontosabb gyűjtési körülményeket kellene biztosítani.